

Grundläggande granskning 11/2024

Sammanställning av iakttagelser år 2024

April 2024
Olov Andersson
Revisionskontoret
Diarienummer: REV 31–2024

Innehåll

1. Sammanfattning	1
2. Iakttagelser år 2024	2
Tabell 1. Grundläggande granskningar år 2024	2
Tabell 2. Fördjupade granskningar år 2024	6

1. Sammanfattning

För år 2024 tog revisorerna fram 20 granskningsrapporter. Av dessa var 11 grundläggande och 9 fördjupade granskningar. Revisorerna genomförde också en förstudie. Rapporterna finns på www.regionvasterbotten.se/revision.

Enligt God revisionssed i kommunal verksamhet ska revisorerna varje år göra grundläggande granskningar. De grundläggande granskningarna är översiktliga. Revisorerna granskar om styrelser och nämnders resultat och styrning och kontroll är tillräckliga. Revisorerna granskar också om räkenskaperna är rättvisande och upprättade i enlighet med lagstiftning och annan normering.

De grundläggande granskningarna omfattar inte alla områden som kan behöva granskas. Inom vissa områden behövs också fördjupade granskningar. Med hjälp av riskanalyser bedömer revisorerna vilka fördjupade granskningar som behöver genomföras för att det ska finnas ett tillräckligt underlag inför ansvarsprövningen. Mot bakgrund av att regionstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämnden har ansvar för en stor del av regionens verksamheter är de fördjupade granskningarna i huvudsak inriktade på deras ansvarsområden.

År 2024 var Region Västerbotten, på liknande sätt som övriga regioner, kraftigt påverkade av hög inflation och ökade kostnader. Regionen hade ett underskott på 521 miljoner kronor. På samma sätt som andra regioner påverkades Region Västerbotten också negativt av problem med personalförsörjningen. I många regioner har vården varit hårt pressad och tillgängligheten till vård låg. Granskningar visade att regionstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämnden inte vidtog tillräckliga åtgärder för att möta de utmaningar som vården och övriga verksamheter ställdes inför.

På samma sätt som tidigare år visar granskningar på brister i regionstyrelsens och hälso- och sjukvårdsnämndens styrning. Det fanns brister i regionstyrelsens arbete med att leda och samordna förvaltningen av regionens angelägenheter. Det var brister i bland annat styrelsens beredning av budgetar för styrelser och nämnder. Det var också brister i beredningen av åtgärder för att uppnå en ekonomi i balans. I beredningarna har det saknats perspektiv från verksamheterna om vilka besparingar och åtgärder som varit möjliga att genomföra. Granskningar visar också att styrelsen inte heller hade tillräcklig styrning och kontroll över sin egen förvaltning. Regionstyrelsens förvaltning har fått allt svårare att leverera det stöd och den service som förvaltningen har i uppdrag att utföra till politiken och övriga förvaltningar.

Granskningar visade att hälso- och sjukvårdsnämnden har haft svårt att styra och kontrollera de områden som nämnden har ansvar för. Brist på personal, minskade vårdplatser, försämrad tillgänglighet och växande köer påverkade nämndens resultat. Även effekter av vårdförbundets strejk påverkade resultatet. Nämndens underskott var 621 miljoner kronor och många basenheter klarade inte sina budgetar. Granskningarna visar att nämnden var för passiv i styrningen.

2. Iakttagelser år 2024

Nämnderna ska enligt kommunallagen (6 kap. 6§) se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige bestämt och de regler som gäller för verksamheten. Styrelser och nämnder ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig. Med intern kontroll avses all den styrning, uppföljning och kontroll som behövs för att styrelser och nämnder ska kunna fullgöra sitt ansvar gentemot fullmäktige.

Revisorerna har i uppdrag att granska den verksamhet som drivs av styrelser och nämnder. Nedan finns två tabeller. I en första tabell har vi sammanställt slutsatser från revisorernas grundläggande granskningar. I en andra tabell finns slutsatserna från revisorernas fördjupade granskningar.

Tabell 1. Grundläggande granskningar år 2024

Grundläggande granskning	Identifierat väsentliga brister?	Iakttagelser i granskningen
Granskning av delårsrapport per augusti 2024 (Gr 1/2024)	Ja	Granskad nämnd: Regionstyrelsen Granskningen av delårsrapporten är översiktlig. Delårsbokslutet var upprättat i enlighet med gällande regler och gav en rättvisande bild av regionens ekonomiska resultat och ställning. Med anledning av det svåra ekonomiska läget och stora underskott framförde revisorerna att det var viktigt att regionstyrelsen säkerställde att det fanns genomarbetade planer och en strategisk styrning samt att styrelsen utvecklade analyserna av varför genomförda åtgärder för ekonomi i balans inte varit tillräckliga. Redovisningen av resultaten för verksamhetsmålen hade brister. Bristerna försvårade möjligheten att avgöra om styrelsens bedömningar var rimliga. Styrelsen behövde säkerställa tillräckliga underlag för att bedöma resultaten för verksamhetsmålen vid årets slut samt att underlagen hade tillräcklig kvalitet. Redovisningen i delårsrapporten behövde utvecklas så det gick att verifiera styrelsens bedömningar av resultaten vid årets slut.
Granskning av måltidsnämnden år 2024 (Gr 2/2024)	Nej	Granskad nämnd: Måltidsnämnden

Grundläggande granskning	Identifierat väsentliga brister?	Iakttagelser i granskningen
		Måltidsnämnden uppfyllde sina verksamhetsmål för år 2024. Nämnden hade ett överskott på 0,2 miljoner kronor. Nämnden hade i huvudsak en tillräcklig styrning och kontroll över sitt ansvarsområde.
Granskning av patientnämnden år 2024 (Gr 3/2024)	Ja	Granskad nämnd: Patientnämnden Nämnden hade ett överskott på 177 000 kronor. Nämndens måluppfyllelse var svår att bedöma eftersom flera indikatorer var otydliga och det även var otydligt hur indikatorerna bidrog till resultat för delmål och fullmäktiges mål. Nämnden behövde utveckla målstyrningen och internkontrollen. Positivt var att nämnden löpande höll sig informerad om nämndens verksamhet och att nämnden hade beslutat om grundläggande styrdokument.
Granskning av fullmäktiges beredningar år 2024 (Gr 4/2024)	Nej	Granskning av beredningarna för kompetensförsörjning, demokrati och beredningen för samverkan och regional utveckling. Fullmäktiges beredningar hade bedrivit sina verksamheter i enlighet med fullmäktiges mål och uppdrag. En brist var att beredningarnas handlingar inte blev diarieförda när de upprättades. Det fanns även otydligheter kring beredningarnas rapportering vid delårsrapport per april.
Granskning av folkhögskolestyrelsen år 2024 (Gr 5/2024)	Ja	Granskad nämnd: Folkhögskolestyrelsen Folkhögskolestyrelsen uppfyllde fyra av sina sex delmål och två mål uppfylldes delvis. Folkhögskolestyrelsen hade ett underskott på 3,2 miljoner kronor. En del av underskottet finansierades av sparade medel. Räknar man bort det sparade kapitalet var underskottet 1,3 miljoner kronor. Styrningen och kontrollen var delvis tillräcklig. Styrelsen säkerställde inte god ekonomisk hushållning. Målstyrningen behövde utvecklas.

Grundläggande granskning	Identifierat väsentliga brister?	Iakttagelser i granskningen
Granskning av regionala utvecklingsnämnden år 2024 (Gr 6/2024)	Nej	Granskad nämnd: Regionala utvecklingsnämnden Regionala utvecklingsnämnden hade för år 2024 i huvudsak en tillräcklig styrning och kontroll. Nämnden hade ett överskott med 10,1 miljoner kronor främst med anledning av överskott inom kollektivtrafiken. Nämnden hade svaga resultat för fullmäktiges verksamhetsmål. Nämnden bedömde att 6 av 19 delmål uppfylldes. Nämndens målstyrning och uppföljning av verksamhetsmålen behövde utvecklas. Nämnden behövde också stärka sitt arbete vad gäller kontroller i internkontrollplanen. Positivt var att nämnden stärkt sin kontroll över beslut och arbetat för att utveckla ägarstyrningen av kommunala bolag.
Granskning av hälso- och sjukvårdsnämnden år 2024 (Gr 7/2024)	Ja	Granskad nämnd: Hälso- och sjukvårdsnämnden Läget i hälso- och sjukvården var ansträngt under år 2024. Brist på personal, minskade vårdplatser, försämrad tillgänglighet och växande köer påverkade nämndens resultat. Även effekter av vårdförbundets strejkvarsel och strejk påverkade resultatet. Nämnden hade ett betydande underskott och många basenheter klarade inte sina budgetar. Nämndens underskott för år 2024 uppgick till 621 miljoner kronor. Resultaten för verksamhetsmålen var också svaga. Nämnden uppnådde endast fem av sina 19 mål för år 2024. Nämnden hade inte en tillräcklig styrning och kontroll. Granskningen visade att nämnden var passiv. Positivt var att nämnden hade utvecklat sin målstyrning.
Granskning av regionstyrelsen år 2024 (Gr 8/2024)	Ja	Granskad nämnd: Regionstyrelsen Regionstyrelsen har för år 2024 brustit i sin roll att leda och samordna förvaltningen av regionens angelägenheter. Det har bland annat varit brister i styrelsens beredning av budgetar för styrelser och nämnder och i beredningen av åtgärder för ekonomi i balans. I beredningarna har det saknats perspektiv från verksamheterna om vilka besparingar och åtgärder som varit möjliga att genomföra. Styrelsen hade ett underskott på 87 miljoner kronor för år 2024 och bedömde att 12 av 17 verksamhetsmål uppnåddes. Uppföljningen hade dock sådana brister att det inte var möjligt att verifiera styrelsens bedömning. Styrelsen behövde utveckla sin målstyrning och arbetet med intern kontroll. Positivt var att styrelsen utvecklat sin hantering av beslut fattade på delegation och

Grundläggande granskning	Identifierat väsentliga brister?	Iakttagelser i granskningen
		vidaredelegation. Styrelsen hade också i hög grad beslutat om styrande dokument. Styrelsen behövde dock säkerställa att styrdokumentet fortfarande var aktuella.
Regionstyrelsens uppsikt år 2024 över följsamhet till fullmäktiges reglemente för intern kontroll (Gr 9/2024)	Nej	Granskad nämnd: Regionstyrelsen Granskningen visade att styrelsen och nämnderna till stor del uppfyllde kraven i fullmäktiges reglemente för intern kontroll. Av granskningen framgick dock att kvaliteten i arbetet behövde utvecklas. I flera fall var kontroller otydliga och det fanns brister i redovisningen av resultaten. Positivt var att styrelsen gav regiondirektören i uppdrag att se över arbetet i regionen med intern kontroll. Uppdraget redovisades i slutet av året. Styrelsen beslutade inte om några direktiv eller åtgärder. Styrelsen behöver säkerställa att arbetet ger effekt på kvaliteten i styrelsens och nämndernas arbete med intern kontroll.
Granskning av årsredovisning år 2024 (Gr 10/2024)	Ja	Granskad nämnd: Regionstyrelsen Region Västerbotten hade ett underskott med 521 miljoner kronor för år 2024. Fullmäktige hade budgeterat för ett underskott på 437 miljoner kronor med hänvisning till synnerliga skäl. En stor del av underskottet fanns inom hälso- och sjukvårdsnämndens verksamheter. Balanskravsresultatet för år 2024 var negativt med 1 085 miljoner kronor. Styrelsen åberopade synnerliga skäl för att inte återställa delar av underskottet som var kopplat till inflationens påverkan på pensionerna. Revisorer bedömde att styrelsen och nämnden behövde agera för att kunna återställa underskottet på längre sikt. Styrelsen bedömde att ett av sju verksamhetsmål var uppfyllt. Styrelsen behövde utveckla sin uppföljning och redovisning av verksamhetsmålen. En positiv iakttagelse i granskningen var att räkenskaperna i allt väsentligt var rättvisande.

Tabell 2. Fördjupade granskningar år 2024

Fördjupad granskning	Identifierat väsentliga brister?	Iakttagelser i revisionsrapporter
Förstudie om arbetet med aktiva åtgärder enligt diskrimineringslagen (Nr 1/2024)	Ja	Granskad nämnd: Hälso- och sjukvårdsnämnden Förstudien visade att det fanns brister i hälso- och sjukvårdsnämndens styrning och kontroll samt att verksamheternas arbete med aktiva åtgärder inte var tillräckligt systematiskt. Exempelvis beskrev regionens styrande dokument inte tydligt hur arbetet med aktiva åtgärder skulle bedrivas.
Granskning av enskild basenhet – Ambulanssjukvården Västerbotten (Nr 2/2024)	Ja	Granskad nämnd: Hälso- och sjukvårdsnämnden Granskningen visade att det fanns brister i följsamhet till regler inom det administrativa området. Bland annat var behörigheter i personal- och journalsystem inte avslutade för personer som slutat arbeta hos basenheten. Andra brister var att lönelistor inte var korrekt signerade, att 53 procent av granskade resefakturer saknade korrekt underlag, att cirka 12 procent av leverantörsfakturorna var betalda efter förfallodatum och att hälften av granskade friskvårdsbidrag saknade fullständigt underlag. Det fanns även brister i loggkontroller och brandskyddsarbete. Positivt var att basenheten i huvudsak följde regler inom verksamhets- och ekonomistyrning.
Granskning av kontroller mot välfärdsbrott inom upphandling, inköp och avtalsförvaltning (Nr 3/2024)	Ja	Granskad nämnd: Regionstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämnden Granskningen visade att ett arbete mot välfärdsbrott i regionen hade påbörjats av tjänstepersonledningen men att det var i uppstartsfasen. Styrelsen och nämnden var inte tillräckligt aktiva i styrningen av det påbörjade arbetet. Det fanns exempelvis ingen tydlig policy som angav vägledande principer och ambitionsnivåer för arbetet mot välfärdsbrott i regionen. Det saknades riskanalyser, styrdokument och kontroller inom flertalet områden som rekrytering, tillsättning av upphandlingsgrupper, upphandling, inköp och avtalsförvaltning.

Fördjupad granskning	Identifierat väsentliga brister?	Iakttagelser i revisionsrapporter
Enkätundersökning om meddelarfrihet och tystnadskultur (Nr 4/2024)	Nej	Granskad nämnd: Regionstyrelsen, hälso- och sjukvårdsnämnden och regionala utvecklingsnämnden Majoriteten av medarbetarna kände till sin meddelarfrihet och upplevde inte en tystnadskultur på sin arbetsplats. Dock kände 36 procent av medarbetarna inte till vad deras meddelarfrihet innebar. Inom hälso- och sjukvårdsförvaltningen var kännedomen om meddelandefriheten lägst. Inom regionala utvecklingsförvaltningen kände medarbetare i hög grad till sin meddelandefrihet. En jämförelse med undersökningen från år 2020 visade inte på någon förändring. 11 procent upplevde att det fanns en tystnadskultur och ytterligare 34 procent upplevde att det till viss del fanns en tystnadskultur på sin arbetsplats. I regionförvaltningen var det lägst andel som upplevde att det fanns eller till viss del fanns en tystnadskultur på arbetsplatsen. Upplevelsen av tystnadskultur var störst bland medarbetarna i regionala utvecklingsförvaltningen.
Granskning av arbetet med civil beredskap (Nr 5/2024)	Ja	Granskad nämnd: Regionstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämnden Arbetet i regionen med civil beredskap hade utvecklats sedan revisorerna granskade området år 2020. Regionstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämnden hade till viss del säkerställt en tillräcklig styrning, uppföljning och kontroll av arbetet. Det fanns i huvudsak en systematik kring hur identifierade risker omsatts i konkret planering och åtgärder. Det fanns också en långsiktig planering för hur regionens verksamheter ska öka sin förmåga att hantera kriser, krigsfara och krig. Däremot hade styrelsen inte beslutat om hur regionens organisation ska anpassas till en situation med höjd beredskap och krig. Negativt var att varken styrelsen eller nämnden tagit del av risk- och sårbarhetsanalyser. I slutet av året beslutade styrelsen att tillsammans med övriga regioner i Sverige inrätta ett kansli för nationell samverkan och planering för höjd beredskap (NSP). Det var inte reglerat vad NSP har för uppdrag, mandat och kostnader. Revisorerna såg risker i styrelsens möjligheter att påverka och ha kontroll över kansliets verksamhet.

Fördjupad granskning	Identifierat väsentliga brister?	Iakttagelser i revisionsrapporter
Granskning av samverkan kring barn och ungdomar med psykisk ohälsa (Nr 6/2024)	Ja	Granskad nämnd: Hälso- och sjukvårdsnämnden Granskningen visade att samverkan har utvecklats sedan revisorerna granskade området år 2019. Positivt var att det fanns strukturer för samverkan mellan barn- och ungdomspsykiatri och första linjen. Sedan år 2021 fanns också ett kontaktcentrum som fungerade som ett nav i kontakten mellan olika aktörer. Negativt var att det under en längre tid funnits stora utmaningar som nämnden har haft svårt att lösa. Bland annat har patienter köat till fel vårdnivå eller vårdats för länge på fel vårdnivå. Inflödet av patienter var stort och verksamheterna saknade personal. Nämnden hade vidtagit olika åtgärder men det saknades långsiktiga lösningar. Det var viktigt att nämnden följde arbetet och utvärderade insatser för att säkerställa att åtgärder gett önskvärda effekter.
Granskning av införandet av Cosmic år 2024 (Nr 7/2024)	Ja	Granskad nämnd: Regionstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämnden Regionen har haft flertalet utmaningar i sitt införande av Cosmic som bland annat inneburit att införandet i omgångar skjutits upp. Regionstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämnden har hållit sig informerade om arbetet som pågått inom FVIS-programmet under år 2024. Revisorerna bedömde dock att informationen inte varit tillräcklig för att styrelsen och nämnden skulle kunna säkerställa tillräcklig kontroll över införandet. Exempelvis har nämnden inte följt upp vårdverksamheternas förberedelser och styrelsen har inte haft kontroll över förvaltningskostnaderna för Cosmic. Styrelsen och nämnden behövde säkerställa att de inför driftsättningen hade kontroll över situationen och vid behov agerade.

Fördjupad granskning	Identifierat väsentliga brister?	Iakttagelser i revisionsrapporter
Granskning ekonomistyrning (Nr 8/2024)	Ja	Granskad nämnd: Regionstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämnden Hälso- och sjukvårdsnämnden hade inte säkerställt tillräcklig kontroll av ekonomin och hade ett betydande underskott för år 2024. Nämnden var för passiv och de åtgärder nämnden vidtagit var inte tillräckliga. Nämnden hade inte tillräcklig kontroll över verksamheternas åtgärdsplaner. Även regionstyrelsen har brustit i sin roll att leda och samordna regionens förvaltning. Det fanns brister i styrelsens beredningar av budgetar och åtgärder för ekonomi i balans. I beredningarna har det saknats perspektiv från verksamheterna om vilka besparingar och åtgärder som varit möjliga att genomföra. De budgetar som styrelsen föreslagit till fullmäktige har främst byggt på indexuppräknningar av tidigare års budgetar. Det saknades ett system som tydliggjorde verksamheternas behov och hur prioriteringar ska göras inom de ekonomiska ramarna. Trots ett förbättrat ekonomiskt läge inför år 2025 kvarstod ett underskott som krävde åtgärder för att säkerställa en hållbar ekonomisk situation. Det var avgörande att styrelsen och nämnderna vidtog åtgärder snarast möjligt för att uppnå regionens finansiella mål och undvika framtida ekonomiska underskott.
Investeringsprocessen i fastigheter (Nr 9/2024)	Ja	Granskad nämnd: Regionstyrelsen Det fanns brister i den långsiktiga strategin och planeringen för regionens fastigheter. Det saknades också system för prioriteringar. Befintliga riktlinjer och rutiner gav inte en tydlig bild över hur beredning och prioritering av fastighetsinvesteringar ska gå till i praktiken. Sambandet mellan regionens övergripande investeringsprocess och fastighetsenhetens processer var inte tydliggjort. Det fanns brister i hanteringen av de underlag som låg till grund för beslut om investeringar. Det innebär en risk att beslutsfattare inte fick en helhetsbild av fastighetsprojekten. Positivt var att hälso- och sjukvårdsnämnden bereddes möjlighet att återkoppla till regionstyrelsen avseende föreslagen investeringsplan samt att styrelsens uppföljning av genomförda investeringar hade utvecklats sedan föregående granskning.
Granskning av regionens kapitalförvaltning (Nr 10/2024)	Ja	Granskad nämnd: Regionstyrelsen

Fördjupad granskning	Identifierat väsentliga brister?	Iakttagelser i revisionsrapporter
		Revisorerna har löpande granskat regionens kapitalförvaltning under de senaste 25 åren. Flera granskningar har visat på återkommande risker. Granskningen visade på att regionstyrelsens förvaltning vidtagit vissa åtgärder men att tidigare identifierade riskområden till viss del fortfarande fanns kvar. Granskningen visade på följande riskområden: regionen saknade riktlinjer för hur upphandling av kapitalförvaltning ska gå till, avtal saknades med företaget som sammanställde finansrapporteringen, underlagen till finansrapporteringen kunde vara svåra att värdera, det saknades dokumenterade rutiner inom ekonomistaben för hanteringen av rapportering kopplat till kapitalförvaltningen.